

Теоретичні аспекти навчання майбутніх фахівців швейного виробництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти декоративного рішення костюма

Анотація. У статті визначено теоретичні аспекти навчання майбутніх фахівців швейного виробництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти декоративного рішення костюма; розкрито зміст декоративного рішення костюма; схарактеризовано матеріали, техніки і засоби, які використовують для декорування одягу; наголошено на ефективності практичної роботи під час навчання майбутніх фахівцями швейного виробництва художньо-декоративного оздоблення одягу.

Ключові слова: заклад професійної (професійно-технічної) освіти, фахівець швейного виробництва, декоративно-ужиткове мистецтво, декоративне рішення костюма.

Abstract. The article defines theoretical aspects of training of future specialists of garment production in establishments of professional (vocational) education of decorative costume design; the content of the decorative decision of the suit is revealed; characterized by materials, techniques and tools used to decorate clothing; emphasized on the effectiveness of practical work in training future specialists of garment production of artistic and decorative decoration of clothing.

Keywords: institution of professional (vocational-technical) education, specialist in garment production, decorative arts, decorative costume design.

Постановка наукової проблеми. Костюм здавна був своєрідним носієм інформації про свого господаря – його соціальний та майновий стан, приналежність до будь-якої нації чи народності, художній смак і т.д. Тому до одягу ніколи не ставилися лише з практичної точки зору.

Костюм є предметом матеріальної культури, який покликаний виконувати естетичну функцію – задовольняти природні і властиві тільки людині потреби в спогляданні і творенні прекрасного. З давніх давен люди усвідомлювали, що перевтілити функціональний побутовий одяг у художньо виконаний костюм можна за допомогою його декоративного оформлення.

Навіть у первісному світі людина прагнула виділитися з, привернути до себе увагу. Спочатку вона зображувала декоративний малюнок безпосередньо на тілі, розфарбовуючи деякі його елементи різними барвниками – різнокольоровими мінералами, соком рослин тощо. З розвитком костюма декор почали наносити вже не тільки на тіло людини, а найчастіше на матеріали, з яких виготовлявся одяг. Такі зображення були не тільки прикрасою одягу, а й мали релігійно символічне значення, оскільки виконували функцію своєрідного оберегу від злих сил.

Професійна підготовка майбутніх фахівців швейного виробництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти передбачає навчання їх художньо-декоративного оздоблення одягу, що сприяє вихованню почуття прекрасного та формуванню та розвитку творчих потреб. Отримані на заняттях навички художньо-декоративного оформлення швейних виробів допомагають їм правильно застосовувати різноманітні види оздоблення для певних груп виробів.

Розглядаючи поняття «одяг» і «костюм», слід відзначити, що вони нерозривно пов'язані з таким поняттям як «мода». У костюмі мода проявляється досить яскраво, її коливання пов'язані із соціальними змінами, класовістю суспільства, новими досягненнями текстильного виробництва та багатьма іншими явищами. Основною причиною цього є розвиток способів виробництва масової продукції та удосконалення засобів комунікації. До модних змін найбільш схильні мобільні елементи костюма: фактура, колір, малюнок тканини, лінії та декор. Певний вид або тип одягу невпинно доповнювався новими елементами та аксесуарами, утворюючи костюм. Саме в одязі, як основному складовому елементі, формується його історична довершеність – «костюм». Як елемент і продукт культури костюм входить у систему мистецтва і є мистецтвом костюма в межах декоративно-ужиткового мистецтва та дизайну [6, с. 168-169].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує чимало праць мистецтвознавчого, методичного характеру, в яких визначаються історичні, технологічні використання тих чи інших технік декоративно-ужиткового мистецтва в художньому оздобленні швейних виробів, окремі методичні аспекти навчання учнів художнього декорування одягу. Проте, вони не містять ґрунтовних методологічних досліджень з проблем навчання майбутніх фахівців швейного виробництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти декоративного рішення костюма, що й зумовило вибір теми нашої статті.

Мета статті полягає у визначенні теоретичних аспектів навчання майбутніх фахівців швейного

виробництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти декоративного рішення костюма.

Виклад основного матеріалу. Декоративне рішення костюма – це художня система, яка прикрашає його елементи, але не має практичного призначення. Декоративні елементи в одязі, як правило, не відіграють конструктивну або функціональну роль, тому не є обов'язковими. Однак вони здавна застосовувалися для оздоблення костюму людини і залишаються актуальними і нині.

Для кожного етапу моди характерні властиві лише йому види декорування і способи їх застосування. Час від часу відбуваються періодичні повторення у використанні тих чи інших видів декору. Декор у костюмі надає художню цінність, сприяє прикрашанню, підсилює й збагачує композицію. Нині у сучасній моді змінився підхід до принципу використання декоративних елементів в одязі: основну роль у проектуванні відіграє образне рішення моди, а саме трансформація першоджерела. Фахівець у галузі швейного виробництва має створювати моделі, в яких відображається сучасність. Не копіювати старе, а осмислення його багатства та створення нових, цікавих пропозицій. Першоджерело може надихнути фахівця на розроблення власних, специфічних рішень, які будуть тими чи іншими якостями нагадувати про першоджерело. Оздоблення не є самостійним елементом композиції, а служить доповненням до костюму. Воно має відповідати призначенню одягу, властивостям тканини та комплекції людини.

Використовуючи той чи інший метод декорування в сучасному костюмі, необхідно враховувати низку загальних вимог: декор має бути помірним, підкреслювати форму, відповідати їй, а не бути випадковим, чужим; малюнок декору має чітко вирізнятися на фоні; вид декору має відповідати якості матеріалу, з якого виготовлений одяг, наприклад, для важкої товстої тканини пасуватиме велика рельєфна вишивка, натомість для тонкої – витончена, легка; декор має бути композиційним центром костюма, привертаючи до себе увагу та надаючи виробу образної виразності. Застосування декору є вдалим тільки в тому випадку, якщо він сприяє створенню цілісного, гармонійного, оригінального костюма, що відповідає вимогам сучасної моди. Помилково стверджувати, що декоративне оздоблення одягу завжди доцільне і може успішно застосовуватися для кожного костюма. Невдало використаний декор може не тільки погіршити зовнішній вигляд виробу, а й зробити його безглуздим. Наскільки декор прикрасить сучасний одяг залежить від смаку і професійної підготовки фахівця галузі швейного виробництва, від його розуміння призначення й образності проектованого ним виробу, від знання особливостей художнього оформлення різних видів одягу.

Основну роль в історії костюма відіграв винахід плетіння і ткацтва. Сировиною для виготовлення тканин стали волокна тваринного й рослинного походження: вовна, льон, бавовна, шовк. Чотири природних волокна використовувалися для виробництва тканин доісторичною людиною за найпростішою технологічною схемою: вирощування – прядіння – ткацтво. Цей процес, заснований багато тисячоліть тому, пройшовши шлях від ручної праці до високоавтоматизованої технології, не зазнав особливих змін до нині.

Сучасні дизайнери для виконання декору все частіше використовують полімерні матеріали. Із синтетичних полімерів отримують синтетичні волокна, які формують з розплаву полімеру (поліаміду, полієфіру, поліолефіну) або з розчину полімеру (поліакрилонітрила, полівінілхлориду, полівінілового спирту) сухим чи мокрим способом. Їх виготовляють у вигляді текстильних і кордових ниток, моноволокон, а також штапельного волокна. Різноманітність властивостей вихідних полімерів дає змогу отримувати синтетичні і штучні волокна з різними властивостями. Синтетичні волокна характеризуються високою міцністю, водостійкістю, зносостійкістю, еластичністю і стійкістю до дії хімічних реагентів. Такі матеріали найчастіше застосовуються для декорування одягу.

Штучні волокна отримують з природного високомолекулярного з'єднання целюлози. Целюлоза – це продукт біосинтезу, який становить практично необмежене, поновлювальне джерело сировини. Волокна, отримані з целюлози, максимально відповідають гігієнічним вимогам, що висуваються до текстильних волокон. Вони переважно використовуються для оздоблення дитячого одягу. У текстильному виробництві шовкових тканин використовують віскозні, ацетатні та триацетатні волокна. Віскозні волокна виготовляються з різною кількістю елементарних волокон у нитці. Залежно від морфологічної будови розрізняють довгі комплексні нитки і короткі (штапельні) волокна. Поліамідні волокна капрон, анід та епант стійкі до багаторазових згинань, стирань, мають високу пружність і високе розривне подовження. Прикладом полієфірних волокон є лавсан, який характеризується високою міцністю, стійкістю до тертя. Виробництво синтетичних волокон розвивається швидшими темпами, ніж виробництво штучних волокон. Це пояснюється доступністю вихідної сировини і швидким розвитком сировинної бази, меншою трудомісткістю виробничих процесів, різноманітністю властивостей і високою якістю синтетичних волокон. У зв'язку з цим, синтетичні волокна поступово витісняють не тільки природні, а й штучні волокна у виробництві

деяких товарів народного споживання і технічних виробів. Саме доступність і низька вартість цього матеріалу робить його найприйнятнішим для оздоблення не тільки повсякденного, а й вишуканого святкового одягу.

Спектр застосування тканин дуже широкий, проте головним їх призначенням залишається одяг: зимовий і літній, чоловічий та жіночий, для дорослих і дітей, святковий і повсякденний, різноманітних фасонів і кольорів. Одяг захищає нас від холоду, дощу та вітру, створює індивідуальний імідж, підкреслює стиль і смак свого господаря. З давніх часів напрацьовано чимало способів декорування та оздоблення одягу: вишивка, аплікація, батик, в'язання, плетіння, печворк тощо.

Вишивка передбачає нанесення певного орнаменту на поверхню тканини. Виконується вона кольоровими нитками, золотою або срібною нитками, часто використовуються дорогоцінні й напівкоштовні камені, бісер, лелітки, склярус, штучні та натуральні перли. Вишивка бісером на одязі популярна здавна. Вона дає змогу цікаво оздобити будь-яку річ неповторними візерунками, що додадуть мистецької довершеності. Одяг, прикрашений бісером, завжди демонструє відчуття стилю і чудовий смак. Такі речі завжди будуть у моді через класичне оздоблення яскравими блискітками. Багато сучасних дизайнерів використовують вишивку бісером не тільки для святкових і вечірніх нарядів, а й для повсякденного одягу.

Як декор у галузі дизайну одягу нині широкого застосування набула аплікація. Аплікаційний декор становить накладання, приєднання до певної поверхні різнофактурних матеріалів і сукупності елементів. Аплікація може бути одноколірною, багатокольоровою, пласкою, об'ємною, декоративною, абстрактною, сюжетною тощо. Нині митці кардинально змінили своє ставлення до аплікації. У своєму дослідженні А. Дідух зазначає, що, шукаючи шляхи для моделювання образного вирішення, майстри пробують різні типи технік використання аплікації: накладна аплікація, квілт і печворк [3, с. 170]. Накладна аплікація вирізняється особливою декоративністю, найчастіше представляється стрічковою композицією. Печворк і квілт – це різновиди декоративно-ужиткового мистецтва з багатостолітніми традиціями і власними стилістичними рішеннями. Зазначені види аплікаційного декору полягають у з'єднанні клаптиків різнобарвних тканин для створення текстильного твору.

Особлива увага приділяється такій техніці як печворк. Складене з різних шматочків орнаментальне полотно можна використовувати і як невеликий декор, і як вид нової тканини, з якої можна отримати окремі конструктивні елементи костюма. «При створенні печворку з різнокольорових шматочків тканини за принципом мозаїки зшивається цілий виріб з певним малюнком. У процесі роботи створюється полотно з новим колірним рішенням, узором, інколи фактурою. Квілт передбачає рельєфність твору. Окремі види квілту характеризуються пришиванням не менше трьох нашарувань тканини, у результаті чого з'являється рельєфний візерунок» [3, с. 172].

Привабливим елементом декорування одягу став батик – розпис по тканині за допомогою спеціальних барвників. Застосовуючи техніки художнього розпису, можна створити авторські, ексклюзивні малюнки на тканині, які вражають своїм різноманіттям, варіативністю, яскравістю фарб.

Також в усі часи актуальним було художнє ткацтво – створення візерунка та зображення за допомогою переплетення різнокольорових ниток, що найчастіше мають різну фактуру. Для оформлення шкіряних виробів характерне тиснення – видавлювання візерунка на м'якій поверхні матеріалу. Мереживні орнаменти виконуються плетінням, де візерункове полотно створюється за допомогою спеціальних пристосувань – коклюшок. Подібні ажурні оздоблення виконуються також спицями, гачком і голкою.

Під час обробки костюма особливий декоративний ефект досягається за допомогою складок, защепів, рельєфів, воланів, оборок та інших елементів. Така обробка не вимагає використання додаткових матеріалів – барвників, ниток, оздоблювальних тканин тощо, а пов'язана з мистецтвом технологічного оброблення виробів. Вона не тільки відрізняється простотою і витонченістю, але, як засіб створення форми, нерозривно пов'язана з конструкцією виробу і визначає витрату матеріалу. У модному одязі така обробка використовується досить часто, оскільки дає змогу з малими витратами домогтися оригінальності моделі.

У сучасному одязі також досить поширеним є прикрашання деталями, що виконані з оздоблювальної тканини або спеціальних матеріалів, – мереживом, тасьмою, шнуром, сутажем, бахромою, стрічками тощо. Оздоблювати цими матеріалами легко і водночас можна з успіхом замінити у святковому костюмі трудомістку та дорого вишивку.

Найважливішим художнім рішенням текстильного мистецтва є добре продуманий колорит. Цілісність можлива тільки за умов узагальненості форм, роздрібненість сприяє строкатому, сумбурному

колірному рішенню. Крім того, для сучасного стилю в мистецтві характерне дбайливе ставлення до краси оброблюваного матеріалу, а узагальненість форм дає змогу чіткіше підкреслити природні його якості. Колорит у декоративному текстильному виробі складає невід'ємну частину композиції. Прекрасна за малюнком річ може втратити свою образність за умов невідповідності колориту загальній художній ідеї, неправильного розподілу кольору. За допомогою кольору можна об'єднати окремі елементи в єдине ціле і, навпаки, подрібнити їх таким чином, що від ретельно продуманої композиції нічого не залишиться. Щоб грамотно вирішувати питання колористики, необхідно знати елементарні закони поєднання кольорів, вплив кольорів та їх поєднань на людину. Колорит текстильного виробу визначається сукупністю застосовуваних кольорів, гармонійністю їх поєднань. Залежно від переважання тих чи інших кольорів колорит може бути темним або світлим, холодним або теплим, він може будуватися на поєднанні великих площин насичених кольорів або на тонких тональних сполученнях, може бути спокійним і напруженим. Однак, перш за все, колорит характеризується переважанням у ньому кольорів – синім або жовтим, фіолетовим або зеленим і т.д. Добір основної гами та загальне колористичне вирішення цієї гами сприяє усвідомленому підходу до питання колірному рішенню виробу. Колорит – один із засобів створення певного образу, настрою стилю костюма.

Одяг кожного стильового напрямку має свої характерні ознаки та галузь застосування в житті людини. Стиль визначає підхід до композиційного рішення костюма, а також до образної виразності виробу. Відтак, використання декоративного оздоблення в одному костюмі надає йому додаткової привабливості, в іншому – виявиться недоречним і зайвим.

Весь побутовий сучасний одяг за стильовою приналежністю умовно поділяється на такі напрями: класичний, спортивний, романтичний, фольклорний. Від стильової приналежності одягу залежить не тільки власне факт використання художнього оздоблення, а й його вигляд, характер, стилістика малюнка декору. Це обов'язково потрібно враховувати у процесі проектування сучасного одягу.

Доречно та гармонійно декоративне оздоблення сприймається на одязі романтичного і фольклорного стилів, основними ознаками якого є барвистість, ошатність, підвищена декоративність. Тут можуть використовуватися найрізноманітніші види декору. Причому різноманітні не тільки декоративні техніки, а й характер малюнка декору, і композиція його розташування, і поєднання різних прийомів в одному виробі. Розуміння майбутніми фахівцями швейного виробництва художньо-декоративного оздоблення одягу як творчого процесу та різноманіття художніх методів можна ефективно розвивати тільки у процесі практичної роботи, під час якої у студентів виробляється певний хід думок, визначається напрям художньо-практичної діяльності, що дає змогу трансформувати образи реального світу в образи оздоблення вишивкою, аплікацією і т.д.

Інтерес до вивчення становить власне природа, трансформована згодом в оригінальні елементи оздоблення одягу. Важливо навчити студента переосмислювати вихідний матеріал і застосовувати його під час створення художньо-декоративного оздоблення швейних виробів. Необхідно звернути увагу на цьому етапі на те, як у студентів трансформується творчий уявний образ у реальний, оскільки важливе значення у розвитку образної виразності художньо-декоративного оздоблення швейних виробів під час розроблення орнаментальних структур у процесі виготовлення виробу має вибір певних сполучень і способів оброблення для досягнення максимальної сполучуваності обраної обробки з виробом.

Отримані на заняттях навички виконання декоративного оздоблення та доцільність застосування того чи іншого виду обробки допомагають студенту правильно сприймати готові моделі одягу, оцінювати їх і грамотно застосовувати й поєднувати обробку і модель, зберігаючи водночас цілісність, актуальність, призначення виробу. Студенти мають усвідомлювати, що у вирішенні художньо-творчого завдання з мистецтва оздоблення одягу неможливо досягти ефективного результату без певної системи. Тому завдання викладача полягає, перш за все, в активізації працездатності студентів, бажанні та необхідності самовдосконалюватися і підвищувати свій професійний рівень. Глибоке осмислення студентами особливостей роботи над завданням і чітке виконання методичних рекомендацій дає змогу розширити світогляд, систематизувати отримані навички й засвоїти програму курсу.

Уміння студентів вчитися, самостійно набувати нових знань і вдосконалювати власні навички є ключовою умовою ефективності практичного навчання. Головний фактор вдосконалення навчання – підвищення ефективності практичного навчання. Успішне формування компетенцій залежить від того, наскільки раціонально студенти будуть використовувати всі види занять, ефективності поєднання аудиторної та практичної підготовки. Самостійна робота з оздоблення одягу традиційно розпочинається з виконання ескізів майбутньої моделі. Досягнення вірного рішення в композиційному задумі сприяє ефективному виконанню проекту в матеріалі. Ефективність занять також залежить від організації

освітнього процесу, який передбачає низку компонентів: місце, обсяг і час того чи іншого виду завдань, послідовне ускладнення роботи та підвищення ступеню самостійності студентів. Накопичення знань, умінь і навичок з художнього оздоблення одягу спонукає до зростання у студентів потреби проявляти свої здібності в самостійній роботі. Самостійне навчання, з дидактичної точки зору, є однією з найважливіших форм навчання. Самостійність учіння у закладах вищої освіти, з психологічної точки зору, розглядається як досягнення особистістю такого рівня саморегуляції учіння й інших форм діяльності та відносин у процесі засвоєння знань, який забезпечує розвиток рис характеру і переконань, а також поведінки.

У свою чергу, самостійна творча діяльність студента становить не тільки підсумок навчання, а й засіб його подальшої активізації, тому що метою такої роботи є поступовий перехід від пасивної епізодичної участі в аудиторних заняттях до активної художньо-творчої діяльності, що вимагає знань, ініціативи, досвіду. Під час виконання самостійних робіт відбувається закріплення досліджуваних понять, формуються способи їх застосування в різних ситуаціях, формуються професійні компетенції. Аналізуючи кожне конкретне завдання, студенти визначають те спільне, що об'єднує їх вирішення, а також підпорядковують способи дій з виконання завдання під виділене основне правило.

Вивчення нового матеріалу на основі багаторазового повторення отриманих знань і навичок у різних за змістом і комбінаціях, складність яких зростає, характеризується систематичним застосуванням різноманітних видів декоративного оздоблення.

Висновок. Трансформуванню функціонального побутового одягу у художньо виконаний костюм сприяє його декоративне оформлення. У сучасному дизайні одягу застосовуються як традиційні, так і нові прийоми та технології декорування. Нині під час декоративного рішення костюма перевага надається формостійким полімерним матеріалів. Також відзначається роль ручної роботи в творчості сучасних фахівців швейного виробництва. Використання різноманітних елементів декоративно-ужиткового мистецтва у процесі навчання майбутніх фахівців швейного виробництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти декоративного рішення костюма сприяє їх підготовці до самостійної творчої діяльності в галузі проектування унікальних швейних виробів, розвитку творчих здібностей та уяві, формуванню естетичного смаку.

Список використаних джерел:

1. Zuziak T., Marushchak O. Formation of artistic-aesthetic competence means of decorative and consumer art: content and structure of phenomenon. Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine: monograph / In A. Jankovska (Ed.). Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2019. P. 17-40. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-571-78-7> 18.
2. Marushchak O.V., Zuziak T.P., Savchuk I.V. Formation at students of pedagogical higher education institutions of esthetic idea by means of national ornament. *Modern Scientific Researches: The International Scientific Periodical Journal*. Yolnat PE, Minsk, Belarus, 2020. Issue 11. Part 1. C. 31-38. DOI: 10.30889/2523-4692.2020-11-01-033
3. Дідух А. Проста аплікація у колекціях прет-а-порте сучасних вітчизняних дизайнерів-модельєрів. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Львів, 2015. Вип. 26. С. 169-179.
4. Зузяк Т.П., Марущак О.В. Методологічні передумови формування у майбутнього вчителя трудового навчання та технологій технологічної компетентності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 26. Том 1. С. 148-153. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/26.195826>.
5. Зузяк Т.П., Марущак О.В., Миколюк Д.М. Інтегративні тенденції у формуванні духовної культури в учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Dynamics of the development of world science: abstracts of the 3rd International scientific and practical conference*. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2019. Pp. 167-176.
6. Марущак О.В. Проектно-технологічна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів технологій з дизайну костюма. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Ч. 3. С. 165-172.
7. Марущак О.В. Структура системного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. Вип. 41. С. 394-399.
8. Марущак О.В., Бербега І.М., Бойчук С.О. Графічна складова дизайн-технологічної діяльності з проектування одягу майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 54-56.
9. Марущак О.В., Бойчук С.О. Методичні аспекти розвитку у майбутніх учителів трудового навчання та технологій образно-асоціативного мислення у процесі художнього проектування костюма. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*. Вінниця: ПП Балюк І.Б.,

2019. Вип. 2. С. 55-58.

10. Марущак О.В., Дрончак Н.А., Шевчук Н.О. Методологічні аспекти формування готовності майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до організації творчо-конструкторської діяльності учнів. *Topical issues of the development of modern science: abstracts of the 6th International scientific and practical conference*. Publishing House «ACCENT». Sofia, Bulgaria. 2020. Pp. 617-625. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

11. Марущак О.В., Недзеленко Ю.А., Ткачук Н.І. Науково-теоретичні основи орнаментальної композиції у професійній підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій і педагогів професійної освіти. *Dynamics of the development of world science: abstracts of the 7th International scientific and practical conference*. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2020. Pp. 644-653. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

12. Марущак О.В., Шевченко М.О. Проектування моделей одягу засобами графічного дизайну у професійній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 15-18.

Педоренко Е.Ю., Саула Ю.В., Слободянюк Н.А., Марущак О.В. Художньо-естетична культура як чинник формування у майбутніх педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти професійної компетентності. *Scientific achievements of modern society: abstracts of the 6th International scientific and practical conference*. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2020. Pp. 906-915.